

ameriške so smernice, povdarja Wilson, toda po njegovem preverjenju je v njih rešitev tudi za Evropo. Temeljno načelo slove: enakost pravic za vse narode, najsi bodo veliki ali majhni; svoboda in samodoločba vseh narodov; vsak narod naj živi tako, kakor sam spozna za pravo in dobro. To je staro izročilo ameriške politike, bolj rečeno politike Zedinjenih držav Severne Amerike. Znano je pod imenom: Monroeov nauk. Monroe je bil od leta 1817 do 1825 predsednik Zedinjenih držav ter je proti takrat zvezanim Rusiji, Prusiji in Avstriji, ki so se hotele vmešavati v ameriške zadeve, zaklical: Amerika Amerikancem! Ameriško ljudstvo si bo samo določilo svojo usodo. To načelo o svobodi in samodoločbi narodov, ki ga Wilson imenuje Monroeovo, pa se tudi lahko označuje za Wilsonovo, smatra Wilson kot odresilno za Evropo.

Osrednji vlasti — Avstrija in Nemčija — se ne marata pripraviti o tem, ali je to načelo na splošno veljavno ali ne, temveč oni ga dejansko izvršujeta. Dokaz za to je proglašanje samostojne Poljske, kateri bo sledila samostojna Albanija.

Albanija Albancem, to je glavna misel, ki prešinja oklice, ki ga je te dni izdal c. kr. avstrijski poveljnik v Albaniji, in sicer o priliki obletnice, ko so avstro-ogrski čete stopile na albansko ozemlje. Avstrija se je, tako povdarja avstrijski poveljnik, vedno trudila, da brani edinost albanskega ljudstva in celotnost albanskega ozemlja. Temu nasprotuje stari lokavi sovražnik, ki je kmalu po izbruhu svetovne vojske vpadel v Albanijo. Pa le majhna manjšina, to bodi povedano v čast Albanije, se je našla, ki se je na izdajalski način pridružila vsiljivcem. Velika večina je ostala zvesta Avstriji, ki se je vedno potegovala za obrambo Albanije. Avstrija je prišla v deželo kot rešiteljica. Avstrijske čete, katerim so se pridružili mnogi izmed najboljših in najpogumnejših Albancev, ne stremijo za drugim, nego za tem, da porazijo sovražnike ter da popolnoma osvobodijo albansko deželo.

Avstrija namerava, braneč podedovano vero, govornico in narodno posebnost albanskega ljudstva, dati deželi urejeno upravo. Ta uprava naj albansko ljudstvo, ki je vsled dolgotrajnih zmed v omiki in v gospodarskem razvoju zaostalo, pripravi in vzgoji za to, da more kmalu izvrševati pravico samouprave, ki mu pristaja. Ko bodo dani vsi pogoji za deželno avtonomijo, bo Avstrija nemudoma vpostavila albansko samoupravo ter tudi potem samostojni deželi ne bo odtegovala svojega varstva.

O miru.

Vprašanje o miru, enkrat izproženo, teče naprej. Teče sicer zelo počasi in komaj vidno, teče pa vendar. Njegov tok zavirajo naši sovražniki, ki skoraj enoglasno zatrjujejo, da tako dolgo, dokler ne dosežemo zmage nad Nemčijo in z njo zvezanimi državami, sploh ne stopijo v mirovna pogajanja.

Wilson, severoameriški predsednik, se v javnosti mnogo trudi za mir! A mož je po rojstvu in mišljenju Anglež in vsi njegovi mirovni predlogi so več ali manj tako prikrojeni, kakor je po godu Angliji in njenim zaveznicam. Wilson n. pr. govori o potrebi popolne svobode in enakopravnosti vseh narodov. Njegov prijatelj četverosporazum pa hoče, da bi prišli n. pr. južnoavstrijski kraji, kjer prebivamo Slovenci in Hrvati, pod Italijo. Kako skrbi Italija za Slovence, spričuje zgodovina tlačenih beneških Slovencev.

Na Wilsonovo poslanico severoameriškega senatu, o kateri smo zadnjič poročali, se je oglašila ce-

la vrsta glasov iz raznih držav. Značilno je, kako odgovarja angleški minister Bonar Law na Wilsonovo sporočilo. Na nekem shodu v Bristolu je rekel ta minister med drugim: Wilsonov cilj je sedaj, doseči mir in ga za bodočnost zavarovati. Toda če presojamo vprašanja, ali se ne more doseči mir po potih, ki jih predlaga Wilson, nikakor ne moremo pozabiti prošlosti. Neposredno po izbruhu vojne so Nemci pometli v stran vsako sled meje, ki preprečuje vojne grozote, razirali so pogodbe, katere so v miru sami podpisali, polagali so v odprtem morju mine, izvršili na morju in na kopnem vsakršne zločine proti haški mednarodni pogodbi. Vojevali so se proti ženam in otrokom in podanike nepristranskih držav so ravnotako brezobzirno pobijali, kakor svoje sovražnike. V tem trenutku se nahajajo na tem, da odvedejo prebivalstvo osvojenih ozemelj v suženjstvo in kar je še hujše, oni silijo podložnike svojih sovražnikov (Poljake) k temu, da zagrabijo za orožje proti lastni deželi. Nastopiti moramo druga pota, ako hočemo v bodočnosti zasigurati svetu mir. Nemško ponudbo, da naj se pričnemo pogajati, smo odbili, ne iz veselja osvajanja ali iz pohlepa po slajni zmagi, nismo je odbili iz sovražne zavisti ali maščevalnosti, ampak, ker bi bil mir, ki bi se sedaj sklenil, mir, ki bi temeljil na nemški zmagi in tako bi bil mir, ki bi pustil nezlomljen vojni stroj in mi bi ostali na polpoti za uspehom njihove obkrožitve. Mir bi pustil stroj v rokah istih, ki so se že cele rodove pripravljali na vojno, ki bodo pričeli z istimi pripravami in izbrali njim pripravi trenutek, da poženo svet v nov vrtinec ki ga sedaj doživljamo. Naš cilj je isti, za katerim teži Wilson. Zato se borimo in žrtvujemo naši sinovi in bratje svoje življenje. Srca našega naroda hrepene za mirom. Za mirom težimo, ki nas privede nazaj dobro ohranjene, kar pomeni, da tisti, ki se ne vrnejo, niso zastoj žrtvovali svojega življenja.

Tako angleški minister. Angleški, francoski in italijanski listi pišejo pohvalno o zadnji Wilsonovi poslanici o miru. Nemški listi pa so sprejeli ta nov Wilsonov korak precej hladno ter očitajo vladi Zedinjenih držav, da z besedo dela za mir, v dejanju pa podpira vojsko, ker Severna Amerika četverosporazumu še vedno prodaja orožje in strelivo. Spričo tega povdarjajo nemški listi, da je treba vojsko nadaljevati do končne zmage. Sovražnikom, ki hočejo Nemčiji odtrgati Alzacijo, Lotaringijo in one dele Pruske, kjer prebivajo Poljaki, boj na življenje in smrt!

Nemški vojni minister Stein je z ozirom na Wilsonove mirovne korake izjavil: Le zmagovalec bo mogel narekovati odločilen mir. Mi (Nemci) se moramo bojevati naprej in moramo dobečevati vojno, ne da bi trenili z očesom, do zmagovitega konca. Ta duh vlada tudi v vsej armadi. Ako menijo naši sovražniki, da je Nemčija s svojimi rezervami že sedaj pri kraju ali da se bliža kraju in ako stavijo na to svoje nade, bodo silno razočarani. Mi delujemo v najožjem stiku z avstro-ogrskim, turškim in bolgarskim vojnimi ministrstvom. Pri tem pa ne podcenjujemo sovražnika, temveč skušamo izslediti, kje je najbolj močan ter ga tam poraziti.

Oglasil se je tudi srbski ministrski predsednik Pašić, ki je glede na dosedanje mirovne korake rekel sotrudniku francoskega lista „Petit Parisien“ naslednje: „Trenutno ne loči zaveznikov in Srbov nobeno vprašanje. Kadar bo prišel čas, da se bo razpravljalo o vseh tekočih vprašanjih, bomo po mojem pripravljeni naši rešitev, ki bo ugodna bodočnosti skupnosti zaveznikov. Želimo, da bi bodoči mir dolgo trajal. Da se bo mogel doseči, morajo zavezniki (t. j. četverosporazum), če zahtevajo, naj se reši narodno načelo, s v o j e ž e l j e o m e j i t i, k e r b i p r e n a -

Albanija Albancem.

Predsednik Wilson je v svoji poslanici ameriškega senatu obrazložil nazere, po katerih bi Evropa prišla do trajnega miru. Ameriška so ta načela in

niso spali, ampak pisali, risali in brskali po kartah. Prijazno so me sprejeli, poslušali mojo zgodbo in me po vojaški navadi pogostili s tečnimi ostanki večerje. Jedel sem hlastno kot volk, saj moj želodec že dva dni ni ničesar prekuhal razen vode. Povpraševal sem se po svojih tovariših, a vsi so nevedno odkimali z glavo.

Spal sem do jutra na dveh stolih. Pri odhodu so me povabili, naj jezdim z njimi, bom že kje iztaknil svoj polk Stražmojster mi pripelje konja s pripomo:

„Gospod, s tem krampom pač ne boste prišli daleč. Le poglejte, še odeje nima pod sedlom; dobil vam bo žuljave obtiske in obtičal na cesti.“

Dobri mož me je še poučil, da je v selu Gaje divizijski tren. Tjekaj moram na vsak način, da dohim konju potrebno koco. Na karti sem si še pogledal to Gaje, bilo je sapramensko daleč. Hočeš nočeš moraš! Krenil sem sam na konju proti že omenjeni vasi. Dobro je zadel stražmojster, ko je nazval zaničljivo mojo žival „krampa.“

Konj je bil res dobesedno ničvreden kramp z vsemi mogočimi hibami in slabimi lastnostmi. Mrha je vedno neumno-radovedno bulila naokrog, ni ga bilo moči pognati v trab. Preklesil sem ga iz jeze po naših in rebrih, a pri krepko padajočih batinah je pobrcaval in obstal nepremično na mestu. Staljivec je bil, mrha suboljiva!

Dolgo me je pustil, da sem se mazal z jezo in potrpežljivostjo, predno je samovoljno krevsnil malo naprej. Radi upravičenih kletvic na tem potu se bom še do dobra vial; Bog mi grebe odpusti, kaj pa ti sem hotel drugega. Stopal sem po prašni poti le ko-

rakoma, kot bi prevažal šmir. Srečaval sem le posamezne jezdece, ki so drveli mimo v trabu. Moje klusje je povohnilo za vsakim konjem, zapeketnilo nekaj sto korakov v dir za njim, a nato zopet postalo in tako preklicano neumno bulilo ter potrepalo z očmi. Presodil sem ga, da je v mirnih časih vozil v paru, zato mu sedaj ne diši samotno sedlo.

Posebno na cestnih ovinkih je mrcina redno postajal. Moral sem iz sedla, za uzdo sem ga vlekel in kresal nekaj časa peš poleg njega. Ze proti poldnemu je slo, jaz, samotni klativitec, nisem prehodil še niti polovice poti. Sedaj se je še pa črnotemno pooblašilo. Dež je začel padati v debelih kapljah. Moj plašč je romal z izgubljenim Lojzom bogzna kod, a mene pa je ploha brisala in prala od vseh strani. Pod streho ni bilo stopiti kam, vso plajo sem prebil na cesti v počasnem, živalsko trmastem koraku. Ko se je preletelo, sem se sam sebi usmilil do solz. Saj je vendar vse nabijalo po meni, vse nebesne in zemeljske šibe.

Kje je še bilo Gaje! Mene je neusmiljeno mrcvaril glašč; moker sem bil, da je kar curjalo od mene in truden, da sem podremaval na konju.

Na ovinku se je kljuse zopet ustavilo in ni prestopilo koraka več. Tepel sem ga, gladil in vlekel, vse zaman! Obstalo je kot pribito na cesti.

V teh trenutkih sem peneč od jeze obupaval. Zbral sem mrcino v cestni jarek, jo privezal ob brzozjavni drog in se sesedel na mokra tla. Skril sem od toge pekočo glavo v dlani in stopil na ono žalostno stopnico človeškega življenja, ko je človeku vsejedno, če tudi pogine v cestnem jarku. Prav nič ni-

sem več razmišljal, ne molil, ne se hudeval, glava je mi kleknila na kolena in zaspal sem.

Spal sem trdo, nemoteno in dolgo. Take v napol spancu sem žul, predno sem se prebudil, da me nekdo prijazno-proseče kliče. Na ustih sem začutil pekoče tekočino in tedaj sem odprl oči.

V naročju me je držal vojaški duhovnik in mi kapljal na izsušena ustna grizeče hudega ruma. Okrog mene je bilo zbranih vse polno zdravnikov in častnikov. Na cesti je stala dolga vrsta upreženih vozov.

Krepko sem potegnil iz ponujene steklenice in zavest se mi je vrnila; spoznal sem, da me je pobral iz cestnega jarka slušajmo mimo vozeči „Feldspital.“

Kljuse me je še čakalo privezano ob drugo, a nisem več zlezal nanj, ampak stopil v ponujeni voz, in povedal usmiljenemu kuratu svojo bridko in žalostno povest. Vozil, večerjal in spal sem pri radodarnih gostiteljih vozeče se bolnišnice.

Drugega jutra sem zvedel, da se zbira moj zelo raztrošeni regiment v Lvovu. V Lvov ni bilo tako daleč več in jaz sem hrepenel po svojem polku kot po domu. Bolnica mi je podarila še odejo za konja in poslovil sem se s toplo zahvalo. Častniki in prostaki so gledali mojega konja, mu privzdigovali noge in menili:

„Kozak je, saj nima podkev na zadnjih nogah.“

Jaz še tega pomanjkljaja na mrhi niti zapazil nisem, ker mi je bilo šeckoježno, kakega rodu in pokolenja je staljivi grdn.

(Dalje prih.)